Dámy a pánové!

Napsal uživatel Miki Ryvola
Čtvrtek, 24 Leden 2013 23:35

Každý z vás už byl jistě někdy překvapen při procházce letním podvečerem melodickým chórem, za doprovodu kytar linoucím se z lesních houštin. Ano, dámy a pánové - setkání s trampskou písní - neboť to byla ona lesní melodie - v každém z nás zanechává vzrušující a znepokojivý pocit. Tajuplný původ trampské písně, ztrácející se v šerém dávnověku, inspiroval již řadu hudebních badatelů. Z poslední doby chtěl bych připomenout zejména skvělý rozbor kolegy Velinského, řečeného Kapitán Kid, který svým brilantním rozdělením trampské písně do 14 skupin postavil se do čela trampských muzikologů.
Tématem mého krátkého pojednání jest však skutečnost, kterou kolega Kid - při vší úctě k jeho pečlivé práci - zcela opomněl. Touto pozoruhodnou skutečností jest překvapivá a dlouhou dobu zcela neznámá existence trampské písně krajové, kterou bych nazval trampskou lidovou písní.

O existenci trampského folklóru se zmiňují některé vědecké práce. Bohužel - jen nepatrnou poznámkou, v mylném zřejmě domnění, že jde o záležitost zcela okrajovou. Tak v dnes již klasickém díle badatele Mikeše Písoár (viz „pískati“) nalézá se zmínka o malovaných žudrech při vchodu do stanu, umně vyšívaných „úeskách“ (pro trampy typické zavazadlo), o tepaných ešusech, řezbách na pažbách trampských pistolí apod. Již zmíněný kolega Kid ve své studii „Do přírody ve fraku?“ mluví o úkazu, který zaznamenal v Pojizeří. Jde o lidový trampský kroj, který trampové v okolí Liberce oblékají ku slavnostním příležitostem, kupříkladu k návštěvě potlachu apod. Všechny tyto prameny - byť kusé! - jsem přirozeně bedlivě studoval teoreticky i prakticky. Jaké však bylo mé překvapení, když na jedné ze svých studijních toulek v Podbrdí objevil jsem širokou oblast trampské kultury, dosud nezpracovanou, a směle mohu tvrdit, že dosud nevídanou. Ano, dámy a pánové, nalezl jsem nefalšovanou trampskou lidovou píseň!
Na základě dosud neukončeného bádání a získaných pramenů rozděluji trampské lidové vokální projevy do dvou skupin:
1. skupina:
a) píseň milostná

b) píseň pijácká
c) píseň zbojnická
d) trampská halekačka
Druhou skupinu zastupují rozkošná rozpočítadla trampské mládeže, různé lidové zvyky (např. zvláště v Podbrdí hojně rozšířené a typické „Vynášení Paďoura z lesa“ při jarním slunovratu) a mnoho dalších drobných forem, které - žel! - již ustupují přívalu moderní trampské hudby, ovlivňované - jaká bolestná ironie - především americkým folklórem! Dnes již jen v zapadlých osadách, skrytých v sázavských, brdských či slovenských hvozdech, může nadšenec vychutnat původní píseň, která vytryskla spontánně a živelně z drsného, leč tolik dobrého trampského srdce:

Měla jsem milého trampovníčka,
on jest mi odešel do lesíčka
Do lesíčka, do osady,
nevím si se srdcem, nevím rady...
(milostná z horní Sázavy)

Proti lidové písni národní objevil jsem v trampské lidové písni zajímavý rozdíl - milostná píseň se totiž vyskytuje jen velmi zřídka. V daleko větší míře objevují se písně, z nichž mluví vzpurná a vpravdě zbojnická povaha českého či slovenského trampa:

Četnické obušky pěkně bijú
už mě s mojú milú rozvádějú.
Ať bijú jak bijú neochorím
jen když nám v osadě ohník horí
(zbojnická z Beskyd)

Či středočeská z povodí Berounky:

Už se ten kačáckej potok nahání
dosahá voděnka k osady kraji
Dosahá, dosahuje
bezpečnost zasahuje...
(zbojnická z Kačáku)

Tramp si však dovede i furiantsky zavýsknout:

Vyjdi ty osado, vyjdi z vody ven
na tebe těším se celičký týden
těším se na potlachy
z četníků nemám strachy!
(z Kačáku)

Ani slovenští trampové, jak se zdá, neměli s představiteli zákona lepší zkušenosti než jejich čeští kamarádi:

Ej, prišli trampáši
do našej dzedziny
naozaj tu robí
rözné voloviny...
Ej, vedú trampáše
železa im dali
lebo pri ohníke
pikle umlúvali...

Není divu, že potlačený vzdor a pocit nespravedlnosti hledal přirozený ventil. A jest už v povaze těch drsných hochů z našich hvozdů, že východiskem často bývala lesní krčma. Písně pijácké jsou pravými skvosty:

Dole pod osadou teče vodička
dones, kamarádko, dones pivíčka.
Já ho nedonesu, policajt je v lesu,
byla by sem v presu.
že jsem mladičká...
(zpod Medníka)

Nebo tato melancholická:

Nalej mi, barmane, nalej mi ještě sklenku,
propil jsem prachy, propiju domovenku...
(z Pootaví)

Ano, až tam zahnaly trampy kruté zásahy a persekuce. Jedinou zbraní zůstával pověstný trampský humor, který často, tak často přecházel do černého humoru:

Piju já, piju já, už jsem propil všecko,
eště já propiju šerifovi děcko...
(pijácká z Berounky)

Zajímavou kapitolou jsou trampské halekačky, rozšířené zejména na Valašsku a slovenském pomezí. Rozkošný a poetický bývá halekačkový „rozhovor“ mezi příslušníky VB a trampy za letních podvečerů. Autentická halekačka z Fatry mluví sama o sobě nejlépe o přátelském vztahu, jaký může vzniknout i mezi ochránci zákona a trampy:

Trampové:
Éééj, hore hájom kdosi kráčí
éééj, idú, idú esenbáči

VB:
Éééj, ogaři aj galánky
éééj, prichystajťe pre nás občianky...
(halekačka z Fatry)

Ještě dlouhé hodiny bylo by možno kochat se těmito prostými květy lidové trampské tvořivosti. Snad dluh na tomto umění splatí vědecké a fundované práce, které jistě na sebe nenechají dlouho čekat. Lze si jen přát, aby trampská píseň, pokažená „amerikanismy“ a západními melodiemi, vrátila se zas tam, kam celou svou podstatou patří a odkud vyšla - k lidové hudbě trampské, prameníci z génia prostých českých, moravských a slovenských trampů.

Děkuji vám _____
Miki Ryvola
(Listí aneb Co zbejvá, Avalon 2008)